

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo, in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRJA

»AŠČE ZABUDU TEBE ISTRJE,
ZABVANA BUDI DESNICA MOJAJ!«
Anton Kalac

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

JESMO LI EMIGRANTI?

»All mi zapravo nismo emigranti, iekao mi je neki dan jedan naš stariji radnik, koji je ovdje već dvadesetak godina. Kada sam ga zapitao po čemu to tako sud, odgovorio mi je da je to mišljenje jednog uplivenog aktivnog političara i narodnog zastupnika u Zagrebu s kojim da je on u dobrim vezama. Par dana prije toga nešto silnija je kazao meni jedan još upliveniji političar, nadodavši da mi ne bi smjeli voditi nikakove zasebne politike.

To pitanje o vođenju neke zasebne politike ilustrirat ćemo u jednom dočudnom članku, a danas bi htjeli razložiti onom našem radniku, i u mnogim našim emigrantskim koljima neke stvari nisu jasne, što je pravo zapravo emigracija i kako mjesto zauzimaljemo mi u tim emigracijama.

Emigracija ima dvije vrste: ekonomska i politička. Ekonomska emigracija nastaje prvenstveno iz ekonomskih razloga. ljudi se sele iz svoga kraja u druge krajeve, zemlje i kontinente, u potrazi za kruhom. Kada u tom drugom kraju nadju posao, oni štete i uštede šalju svojima kod kuće, i poslije nekoliko vremena obično se vraćaju kući da s uštedjenim saniraju ili prošire svoja gospodarstva. Najpoznatija je emigracija takove vrste u Americu, a i u druge države i na druge kontinente.

Međutim je po lije rata ekonomska emigracija vrlo ograničena iz razloga gospodarskih i političkih, pa se danas pod izrazom emigracija misli u prvom redu na političku emigraciju.

Politička emigracija nastaje prvenstveno iz političkih razloga. Izmjene režima i revolucije stvaraju tu emigraciju i ljudi bježe iz više razloga, ali svi su političke naravi. Iz bojazni da će biti zatvoreni ili ubijeni kao i radi nemogućnosti da nadju kod kuće zaposlenje stoga što pripadaju nekoj strani ili nekom narodu kojega režim ugnjetava i progone. Osim toga ljudi idu u emigraciju i stoga što misle da će van domovine države moći da se uspješnije bore za svoje političke ideale i da će radom u inostranstvu pomoći do pobjede svojoj strani, klasi ili svome narodu.

Po njezinu sastavu možemo tu političku emigraciju podijeliti u više grupa. Politička emigracija može biti klasna, vjerska, rasna, partijska, nacionalna. Klasna emigracija se stvara obično iz socijalnih revolucija. Tako su iz francuske revolucije otišli plemići i dvorani u emigraciju (i borili se protiv revolucije i svoje domovine), a isti slučaj se ponovio i 1917 s ruskom revolucijom. Pred 150 godina je bježalo francusko plemstvo, pred 20 rusko plemstvo i građanstvo. Ove godine je bježalo opet španjolsko radništvo.

Vjerska emigracija je bila jedna od pretežnih prije francuske revolucije, a naročito za vrijeme vjerskih ratova, kada je vladalo načelo: »Cuius regio, ejus religio«. U vjersku emigraciju mogli bi ubrojiti i današnje židovske emigracije iz raznih država, premda oni koji ih tjeraju nazivlju to rasnom emigracijom, iako je po svojoj suštini to neke posebne vrste ekonomsko-političke klasne emigracije.

Partijskom emigracijom mogli bi danas nazvati talijansku, njemačku, itd. emigraciju, koja u emigraciji zadržava svoje partijske formacije iz domovine, izdaje svoje partijske listove i provodi svoju političku aktivnost na bazi i u okviru stranke koja je prije djelovala u domovini.

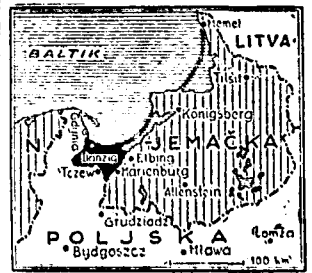
Nacionalne emigracije se razlikuju od već spomenutih po tome što njih sačinjavaju pripadnici više partija, više

ANGLEŠKA KNJIGA O NEVARNIH TOČKAMA EVROPE

NEVARNA TOČKA ŠT. 1: POLJSKI »KORIDOR«

ODLOMEK IZ KNJIGE BERNARDA NEWMANA: »DANGER SPOTS OF EUROPE«

Nedavno smo objavili odlomek iz knjige angleškoga publicista Bernarda Newmana »Danger Spots of Europe« (Nevarne točke u Evropi), ki je izšla lani v Londonu in ki prikazuje pretežno probleme v mednarodnih odnosih v povojni dobi v Evropi. Newman je prepotoval vsvo Evropo in je to problemo proučil na licu mesta; obiskal je vse tiste predeli, kjer se nevarno križajo nacionalni, teritorialni in politični interesi narodov in držav, in radi katerih se v zadnjih dveh desetletjih vznemirja evropska politična javnost. Newman navaja v svoji knjigi 19 takšnih predelov, točk, ki izžarevajo nevarnost za evropski mir. Med ta žarišča nevarnosti prištevava Newman tudi jadransko vprašanje, o katerem smo objavili gori omenjeni odlomek, ki razpravlja o odnosih med Italijo in Jugoslavijo. Toda to vprašanje postavlja Newman kot nevarno točko šele na trinajsto mesto. Na prvem mestu stoji v njegovi knjigi vprašanje odnosov med Nemčijo in Poljsko. Nevarno točko št. 1 predstavlja po njegovem mnenju takovani poljski »koridor«, to je tisti pas ozemlja, preko katerega ima Poljska svoj dohod k morju. Dogodki v radijem času dokazujejo, da se Newman v tem pogledu ni motil. Iz poglavja, ki je v svoji knjigi posvečen tej nevarni točki št. 1, posnemamo v naslednjem njegove zaninirne ugotovitve in zaključke.

»Nemci se pritožujejo — kolikor toliko upravičeno — da so bili pri sklepanju mirovne pogodbe v Versaillesu prevarani. Trdijo, da so položili orožje, ker so menili, da bo mir sklenjen na podlagi Wilsonovih 14 točk. Če se postavimo brez pridržka na nemško stališče, moramo logično izvajati, da bi morali biti Nemci pripravljani pristati na takšne klavzule v mirovni pogodbi, ki bi ne bile v nasprotju s Wilsonovimi 14 točkami. Trinajsta izmed teh točk se namreč glasi: »Ustanovi naj se neodvisna poljska država, ki naj obsega vsa ozemlja s neoporečno poljskim prebivalstvom in kateri naj so da svobodni in varen dohod k morju in tije gospodarska in teritorialna neodvisnost bo zagotovljena po mednarodnih pogodbah.«

Izraz »kateri naj se da svobodni in varen dohod k morju« je bil jako nesrečno izbran, ker ga je moršoe tolmačiti tudi v smislu, da gre za unektno tvorbo. Če bi se bile v mirovni pogodbi meje Poljske določile povsem v duhu prvega izraza, navedenega v trinajsti točki (»Vse ozemlje s neoporečno poljskim prebivalstvom«), bi se le-te, tudi kolikor se tije »koridorja« istvne ne razlikovale od sedanjih.

Ko so si leta 1772 in 1795. Poljsko brezobzirno razdelili med seboj njeni trije sosedje, je večji del njeneга ozemlja pripadel Rusiji, dočim so njene južne pokrajine pripadle Avstriji, severozapadne pa, vstevši ozemlje, ki ga danes imenujemo »koridor«, Prusiji. »Koridor« je bil torej do leta 1772. že stoletja poljsko ozemlje, ki so ga Poljaki imenovali Pomorje.

Ko je to ozemlje prišlo pod nemško oblast, se je pričelo priseljavanje Nemcev, ki so se priseljevali kot zemljelastniki in trgovci. Poljaki niso bili izpostavljeni resnemu preganjanju, vendar so pa postali čisto podrejeno pleme, zato se jih je, čim se jim je nudila prilika, na tisoče izselilo v Americo in Francijo. Na njihovo mesto so pa prišli Nemci, tako da je bilo po nemških podatkih leta 1910. v Pomorju 440.000 Nemcev napram 550.000 Poljakom. Pripomniti moramo, da Poljaki osporavajo te podatke.

In očitajo Nemcem, da so jih močno potvrdili sebi v prid, ker so pristeli med domače prebivalstvo tudi vojštake, policijo, in uradnike te njihove družine, torej ljudi, ki so bili prav za prav v deželi tučji. Po poljskih podatkih je bilo Nemcev v Pomorju v resnici samo okoli 200

tisoč. Z druge strani pa Nemci osporavajo poljske podatke, češ, da so Poljaki pristeli med Poljake Kasube, ki nikakor niso Poljaki. Ti Kasubi prebivajo v severnem predelu »koridorja«, to je na njegovem najbolj važnem delu ob morju. Ali Kasube lahko smatramo za Poljake ali ne, prav gotovo pa niso Nemci, kajti govorejo slovansko, poljski sorodno narječje, ki se razlikuje od nje bolj po naglasu kot po jeziku. Kasube je v Varšavi, to kar je Northumbriandee v Londonu. V etničnem pogledu so Kasubi gotovo Slovani in ne Nemci. Poleg tega so katoličani, dočim so njih sosedni Nemci protestanti. Sami sebe smatrajo za Poljake in v zgodovini so jih vedno prištevali k poljskemu plemenu. Celo Nemci so jih do leta 1918. prištevali med Poljake. Seč, ko se je pojavilo vprašanje »koridorja«, so odkrili, da so Kasubi konec koncev Nemci. Bolj zmeril krogi v Nemčiji sicer prištevajo Kasube med Slovane, ki pa da ne spadajo k poljskemu plemenu. Tudi se sklicujejo na dejstvo, da so Kasubi, sčprav nedvomno Slovani, prejeli svojo kulturo in omiko iz nemških virov in da so zato po duhu prej Nemci kot Poljaki.

Nadalje se Nemci pritožujejo, da je bil »koridor« izročen Poljakom brez plebsicita. Nemčija je bila pripravljena odstopiti Poznanjsko pokrajino, ki je bila — izvzemši mesta — pretežno poljska, toda Pomorja ni smatrala kot »neoporečno poljsko ozemlje«. Če bi bilo prišlo do plebsicita, bi bil delež ta izpadel Nemčiji v prid. Ta trditve ni fantastična, vsakakor se da uporabiti za propagando, ker je ni moško ne dokazati in tudi ne ovreči. Izid slinčnih plebsicetov je bil drugo presenetljivo, zlasti za Poljake.

Kakor glede Kašubov, tako so si bili Nemci in Poljaki navržiti tudi glede narodne pripadnosti slovanskega plemena Mazurov, prebivajočega poleg Nemcev in Poljakov na jugu Vzhodne Prusije. Poljaki so trdili, da so Mazuri njihovi krvni bratje, kar je etnično tudi res. Nemci so pa trdili, da so Mazuri kakor Kašubi Nemci, ker da so preželi nemške kulture. V Parizu so veselile z ozirom na dejstvo, da v tem primeru načelo glede dohoda Poljske k morju ni bilo ograženo, sklenilo, da se spor reši s plebsicitom. Sadržaje Mazure za Poljske, so te — z gotovostjo in tudi upravičeno računali, da bodo imeli nad Nemci večino, toda pri plebsicitu je 95 odstotkov prebivalstva glasovalo za Nemčijo!

Takšen izid je vsakomur presenetljiv. In njega je moško izvajati ne samo, da so vsi Mazuri glasovali za Nemčijo, temveč da je celo veliko število Poljakov oddalo svoj glas za Nemčijo. Kajti celo nemške statistike so izkazovale poljsko manjšino, ki je znatno prekašala 5 odstotkov celotnega prebivalstva. Zakaž so potemtakem Poljaki glasovali proti Poljski? Ali je res, da se po dodoltrafni nemškimi gospodstvom in pod vplivom nemške kulture ponemčili? Bolj verjetno je, da so v tem pogledu imeli odločilen vpliv ti-le razlogi: Poljaki, gotovo že pomnčeni, so morali izbrati med svojim urejenim življenjem pod pravično, dasi strogo nemško vladavino, in življenjem v novi Poljski, katere obseg, moč in zmoglost so bili še neznan; v Poljski, zapleteni v prekurno volno z Rusijo in z neurejenim denarnim obtočkom; morali so izbrati med razmerno varnostjo in negotovim tveganjem. Njihovo latentni nacionalizem ni bil dovolj močan, da bi se odločili za tveganje.

Iz tega sledi, da so imeli Nemci dobre razloge za zahtevo po plebsicitu v »koridorju«, ker je jako verjetno, da bi bili tudi Kašubi tako glasovali kakor so glasovali Mazuri. Poljski, ki je medtem dokazala svoje pravico do obstoja, ni bilo treba tvegati takšne možnosti.

Poljska trgovina, ki gre preko koridorja, je prinesla Kasubom novo blagostanje in danes je Pomorje eden izmed najbolj trdnih in urejenih predelov Poljske.

Pa tudi če odstojemo 110.000 Kašubov, ki jih poljske statistike prištevajo med Poljake, ostane v koridorju še vedno 440.000 Poljakov, točno toliko, kolikor je bilo nemškega prebivalstva, med katerim je bilo gotovo preko 200.000 vojakov, uradnikov in njihovih družin. Nagli padec nemškega prebivalstva neposredno po vojni dokazuje utemeljenost poljskega stališča, kajti čim so izselili vojaki, uradniki in njihove družine, so se število nemškega prebivalstva v Pomorju skrčilo od 40 na 12 odstotkov. Tako lahko mirno trdimo, da je bilo pred vojno domače prebivalstvo v Pomorju po večini poljsko. Poljska večina je bila znatna, kajti dogodki so pokazali, da so bile trditve Poljakov glede Kašubov utemeljene. Naravno je stanje prebivalstva sedaj močno izpremenjeno. Zadržna ljudska štetja izkazujejo okoli 110.000 Nemcev in 860.000 Poljakov. Ta izprememba je lahko razumljiva, če upoštevamo, da se je poleg omenjenih Nem-

(Nadaljevanje na 2. strani.)

vjera, više staleža i klasa. Nacionalna emigracija je po svome političkom i klasnom sastavu heterogena, dok su one prvašnje heterogene po nacionalnom sastavu. (Na pr. u ruskoj emigraciji ima, pored Rusa i pripadnika ostalih narodnosti iz Rusije). Nacionalna emigracija nastaje tada kada u izvjesnoj zemlji zavlada druga država kojoj po svojoj narodnosti ne pripadaju izvjesni narodi na tom teritoriju ili po svojem etničkom sastavu na pripada toj državi izvjesni teritorij. U te nacionalne emigracije možemo ubrojiti u prvom redu sve one izaratne emigrante koji su iz zemalja što su došli u sastav neke

druge, ne nacionalno-matične države. Ti emigranti su pripadnici raznih narodnih manjina, stvorenih iz svjetskoga rata, a u najnovije vrijeme i raznim drugim osvajanjima, »korrekturama« i »protektoratima«.

Nacionalna emigracija bježi većinom na svoje matične države, a emigrira ili radi neposredne opasnosti po život ili radi toga što bi joj bilo nemoguće doći do kruha u svojem zavičaju zbog svoje nacionalne pripadnosti. Uzroci su uvijek političke naravi, pa je radi toga i nacionalna emigracija politička emigracija.

Ta emigracija je po svojem nacional-

nom sastavu jednostvena, all je raznolika po svojem staleškom, klasnom, partijskom i eventualno vjerskom sastavu. Kakav će biti odnos te emigracije prema matičnoj državi, kakav će biti njezin rad obzirom na kraj i državu iz koje su izbjegli i kakav će stav zauzeti ta emigracija prema svim ostalim političkim zbivanjima, to spada u politiku te emigracije.

Imajući u vidu sve što smo do sada utvrdili, mislimo da su jasne dvije činjenice: da smo i mi poljska nacionalna emigracija i da kao politička emigracija imamo dužnost da vodimo politiku. (t. p.)

NEVARNA TOČKA ŠT. 1: POLJSKI „KORIDOR“

(Nadaljevanje s 1. strani.)

škilih vojakov in uradnikov izselilo tudi okoli 100.000 Nemcev, ki so smatrali, da bi se v Poljski ne počutili dobro. Ta znatni odtok je izenačil približno enak dotok Poljakov iz Nemčije, ki so se vrnili v svojo obnovljeno domovino. Ta sprememba prebivalstva v Pomorju je torej rezultat izmenjave prebivalstva, večina pa prvotno izvedena. Zanimiva pa pri tem ugotovitev — da posedujejo Nemci, čeprav le 12 odstotkov celotnega prebivalstva v Pomorju, več nego 40 odstotkov zemlje.

Istotako zanimiva je ugotovitev, da je koridor sedaj najhujši poljski del Poljske, kajti Poljski tvorijo 90 odstotkov prebivalstva. Takšno etnično homogenost ne izkazuje noben drug predel Poljske.

To nam postane razumljivo, s pričjo dejstva, da v koridorju ni Židov, ki tvorijo v ostali Poljski več nego 10 odstotkov prebivalstva; poleg tega ima Poljska znatne druge manjšine, zlasti na vzhodu.

Neposredno v zvezi s problemom koridorja lahko smatramo tudi problem Poznanja. V tej pokrajini je bilo še pred vojno stanje za Poljake ugodno. Vendar pa je tu problem bolj zamotan. V tej pokrajini so tri mesta: Poznanj (Posen), Bydgoszcz (Bromberg) in Torun (Thorn), v katerih so imeli Nemci znatno večino, dočim je bilo preostalo po ogromni večini poljsko. Tudi tu je izselitev nemških vojakov in uradnikov povzročila velike izpremembe. V predvojnem nemškem Brombergu so na pr. Nemci tvorili 80 odstotkov prebivalstva, sedaj v povojnem poljskem Bydgoszczu se je na njihovo število sklenilo na 8 odstotkov. Z ozirom na predvojni nedvomno nemški značaj teh mest, so Nemci svojčas spraznili fantastično misel o nemškem koridorju, ki naj bi vezal Nemčijo z Vzhodno Prusijo, ki bi pa ob obeh straneh Pomorje od Poljske. Za rešitev, če bi bila sploh izvedljiva bi ustvarila več novih problemov, namesto da bi odstranila one že obstoječe. Toda sedaj so zmerni nemški krogi že opustili zahteve po vrnitvi Poznanja in jih osredotočili na sedanjí koridor.

Pri razmatranju gornjih navedb ne smemo pozabiti, da sta Pomorje in Poznanj tvorila območji pokrajini, ki sta mejili na Rusijo, mogočno sovravnico Nemčije. Radi tega so bile nastanjene v teh pokrajinah znatne vojaške sile, ki so šteje precej 100.000 mož. To vojskovo so Nemci pri ljudskih štetjih, ki so bila namenjena za domačo porabo — bodočo Poljske tokrat še niso imeli v mislih — upravičeno prištevati med tamosnje prebivalstvo. Sprito umika to čet in evlinskih oseb, ki so se bile priselile z njimi, je umiljiva popolna sprememba stanja v mestih v etničnem pogledu.

Dejstvo, da je bil koridor — tudi pred vojno etnično poljski, potrjujejo tudi nagrobni napis na pokopališčih. Čeprav so živel tamosnji Poljaki popolnoma pod vplivom nemške kulture, — otroci so pohajali nemške šole in prejemale nemško vzgojo, mladeniči so pa služili v nemški vojski —, so vendar nagrobni napisi večinoma poljski in številno prekašajo napise v vseh drugih jezikih, vsestvi napise germaniziranih Poljakov.

iz vsraga tega torej sledi, da je bilo ozemlje »koridorja« poljsko sedem sto let, da je ostalo poljsko tudi po letu 1772, ko je pripadlo Prusiji in to kljub poljskemu izseljevanju in nemškemu priseljevanju, radi katerega se je bilo število Nemcev dvignilo približno od tretine do polovice skupnega števila prebivalstva.

Danes je prebivalstvo na tem ozemlju — in tega niti Nemci ne osporavajo — po ogromni večini poljsko.

Toda kljub temu je še vedno odprto vprašanje, ali bo to ozemlje ostalo sestavni del Poljske. Na to vprašanje nikakor ni lahko odgovoriti. Navzile vsem zgodovinskim in etničnim dejstvom, ki so proti njej, Nemčija ni izpremenila svojega stališa v tem pogledu. To je tudi povsem umljivo, kajti tu gre za Prusijo, znaniško manskateru nemške vojaškega junaka, in ta pokrajina je sedaj odrezana od Nemčije po pasu tujega ozemlja. V tem primeru gre prav za prav za zadevo, ki se tiče nacionalnega ponosa; težkoče praktičnega značaja so se močno pretiravale. V pogajanjih, ki so sledila versailleski pogodbi, so bili z veliko uvidenostjo ustvarjeni pogoji za promet med Vzhodno Prusijo in Nemčijo. Štiri in dvajset vlakov dnevno preko koridorja in na željo bi jih lahko vozilo še več. Težkoče, ki se v zadnjem času pojavljajo glede koridorja, izvirajo iz dejstva, da Nemčiji obupno primanjkuje tujih deviz, radi česar ne plačuje redno Poljski računov za prevoz nemških vlakov preko koridorja. Obilo prahu je dvignila v Nemčiji in drugod legenda o »zapечатnih« vlakih, ki da morajo voziti preko koridorja. Te vlake so radi primerjali z »zapечатnimi« vlakom, s katerimi je bil med vojno Lenin prepeljan iz Svice v Rusijo. V resnici pa stvar ni tako huda. Ko dospje nemški vlak na poljsko mejo, mu prikljopijo poljsko lokomotivo, v vlak vstopijo poljski cariniki, ki pa imajo edinega nalogo,

Ob smrti slovenskega renegata

občinskega tajnika iz Senožec Emila Šturma

Senožec, maja 1939. — Pred kratkim so ljubljanski dnevniki, nato pa tudi »Istra« prinesli poročilo o smrti Emila Šturma, dolgoletnega občinskega tajnika iz Senožec. Izrazili so ob tej priložnosti, kaj se to ob smrti navadnih smrtnikov spodobi.

Smatramo, da pok. Šturm ne spada med navadne smrtnike, zato naj na tem mestu objavimo nekaj podatkov o njegovem življenju.

Naš trg spada med one redke, če ne morda edine občine v Juljski Krajini, ki ima za sedežna Slovence, domačega kmetiča Medena, in ki je imel istočasno za tajnika Slovence, v osebi pokotnega Šturma, ki je bil obenem tudi duša vsega italijanskega in fašističnega delovanja v Senožecih, od okupacije do svoje smrti. Zato je ob Šturmovi smrti upravičeno vzkliknil faš. tajnik Gian Porcalo: »Kaj bomo pa sedaj?« Bil je prvi fašist v Senožecih a ne samo to, bil je izvrsten organizator, kratkomočno stroj, ki je bral iz sebe razne ideje in domisleke v korist raznarodovanja, raznim fašističnim akcijam — in jih sam vodil, ustanovano, napravljal in prisiljeval, nikdar pa se malo ni poročal za koristi svojih sovravnov, ki jih je nasprotno oškodoval, kjer je bil mogoč. Mnogo očitkov se je v teku let nagromadilo tudi napram našemu podžupanu in Medenu, vendar delovanje slednjega še daleč ne dosega dejanj tajnika Šturma.

Usoda naših denarnih zavodov

Trst, maja 1939. — Med našimi hranilnicami, ki so morale na podlagi novega zakona o štednji in kreditu od 12. marca 1936, prenehati s poslovanjem je tudi posojilnica v Rihemberku, ki je v začetku decembra 1936, proglasila svoj razpust. Mesto dosedanjega likvidacijskega odbora je bil z dekretom načelnika vlade kot predsednika ministrskega odbora za štednjo in kredit od 31. marca 1939 imenovan neki cav. Raffaello Clemenzi za edinega likvidatorja tega zavoda.

Enako je bil z dekretom od 8. aprila 1939 imenovan za edinega likvidatorja posojilnice v Sebeljah na Cerkljanskem, ki je sklenila svoj razpust 19. aprila 1936, neki dr. Gaspare Trizino. Za predsednika nadzornega odbora kmetijske in rokodelske hranilnice v Vepriju je bil na seji 15. aprila t. l. izvoljen Mario Superina.

V Sežani so tatovi imeli dober plen

Sežana, maja 1939. — Preteklega tedna so tatovi obiskali stanovanje znane prekupevalke Marije Skrinjar, kateri po domače pravijo »Marija-polica« in zaradi njenega močnega nastopa, Marjin Skrinjar je dobro znana ne samo v svojem kraju, temveč tudi daleč po vsem Kranju. Kjer ljudem dobivajo razne dokumente, prepiske, kupuje za njih srečo, nosi v zastavljalnico itd. In je ni zaradi tega večkrat doma. Rada se je vedno pobahala, da k njej ne more priti noben tat, ker da je iznajdljiva. Tako pripovedi, ki jo ščiti pred vplivom in tatvino. Skrinjarjeva je veljala kot zelo bogata in je zaradi tega umevno, da so jo imeli tatovi že dolgo na pliki, pa da so se zaradi njene tozadevne iznajdljivosti morda nekoliko ball, toda pri tem prvem poskusu so popolnoma uspeeli, kajti odnesli so ji 10.000 lir v gotovini, in za pravi tolkilo zlatine ter po vrhu še hranilni knjižico z zelo velkim zneskom, o kateri pa Skrinjarjeva noče ničesar povedati. Kjub temu pa ji ni upadel pogum in jo ni ta tatvina prav nič demoralizirala. Izjavila je, da je gotova, da bo tatove tudi sama prišla.

da spremljajo vlak med vožnjo po poljskem ozemlju in preprečijo eventualne tihotapske podvige, radi česar morajo tudi ostati obna vozov med vožnjo za prava. V tem postopku, ki ga potniki često niti ne opazijo, ni nič ponižujočega ali žaljivega.

Promet med Vzhodno Prusijo in Nemčijo, ki gre neovirano tudi po morskoi poti, ni posebno vilen in znana je eno dvanaajstino promet, ki je usmerjen iz Poljske proti morju. Gospodarski razlogi, ki utemeljujejo posest koridorja, so torej ravno tako močni kot so zgodovinski in etnični razlogi.

Dejstvo, da je ozemlje koridorja poljsko, pa še ne pomeni, da so njegove meje popolne, kajti bile so začrtane po narodnostni meji, ki je naravno tu pa tam nejasna, radi česar so bile pomote neizbežne. Je pa tučat mest, kjer bi bili majhni popravki meje izvedljivi, in bi bili tudi priporočljivi. Na podlagi načela »do ut des« bi bilo na zapadni meji mogoče odstraniti marsikateri vir zdražbe. Popravki bi bili malenkostni, ker bi se meja premaknila le kako miljo sem ali tja. Verjetno je, da bi Poljska tudi pristala na takšne popravke, ko bi se ne bala, da bi Nemčija ne videla v tem znak slabosti in stavila potem čim dalje večje

Poleg drugega je izrabljaj svoj položaj v svoje osebnosti koristil, saj si je v teku let nagrabil ogromnega premoženja, kljub temu, da je ves čas razkošno živel. Med mnogimi njegovimi nepoštenimi dejanimi, je med domačinim vzbudil posebno veliko ogroženost naslednji slučaj: neka ženska je prodala hišo in izkupiček hotela poslati po pošti. Ker je bila pozna ura in je bil poštni urad že zaprt, se je obrnila na tajnika Šturma, ki je imel pisarno nad poštnim uradom in ga prosila, naj ji shrani denar do naslednjega dne. Ko je pa drugi dan zahtevala od Šturma denar, je ta enostavno utajil izročeno mu vsoto ter ji kljub večkratnim prošnjam ni denarja nikoli vrnil. Spričo neštetihi krivici, ki smo jih bili z njegovo strani deložni, smo se vsi oddaljili, ko smo zvedeli o njegovi smrti.

V Šturmovem primeru smo na lastni koži občutili bridko resnico prepovedov: »Poturica je lušči od Turka«. Da to sedaj javno razglašamo, si ne štejemo v zlo, saj veste poturice, kakor pri nas, tudi med drugimi narodi, ki naj ostro take odpadnike obsojajo. Ne zdi se nam, da bi z izgotovitvijo Šturmovih podlih del žalili čut pleto, kajti ta je namujen le poštnim in pravičnim ljudem, ki so za seboj pustili pozitivna dela. Zato naj bo ta naša ostra obsodba opomin vsem onim, ki indio na Šturmovih poteh, in naj se zavedejo, da jih bo narod slej ali prej obsodil in jih tudi smrt ne bo rešila sramote! (***)

Nova talijanska srednja škola u Opatiji

Opatija, maja 1939. — Tek 28. aprila o. g. su talijanske službene novine objavile dekret od 30. septembra 1938, s kojim se je od dana 16. oktobra prošle godine otvorila nova talijanska nra srednja škola u Opatiji, sastojela se od trogodišnjeg nižjeg i dvogodišnjeg višjeg dijela gimnazije. Za svako godišće predviđen je po jedan razred, tako da škola ima ukupno pet razreda. Uz ravnatelja, koji će također morati poučavati na gimnaziji su još četiri profesorska mjesta prve, i tri mjesta druge kategorije.

Strela zažgala električno centralo u Rojanu

Trst, maja 1939. — Dne 10. maja jutraj je bila v tržaški okolici nevihtna, ki je to pot napravila veliko škodo mestni električni instalaciji. Med grmenjem in strelami so prebivalci Rojana in okolice začeli večjo eksplozijo in ko so po nekaj minutah pridreveli gasilci, je bilo vsem jasno, da se je nekaj moralo zgoditi. Gost dim se je valil iznad transformatorske kabine v Rojanu, v katero je udarila strela. Ta kabina od 6000 kw. Amp. in 50.000 V. služila za razsvetljavo vsega mesta. V kabini je bilo 20.000 ton olja, in je zaradi tega bila nevarnost zelo velika, da ne bi vsled vročine in omplja eksplozirala cela kabina. Strela je uničila samo en transformator in gasilci so v eni uri požar pogasili in s tem rešili dragoceno napravo. Kljub temu pa je škoda precej velika in jo cenijo na 750.000 lir. Električna razsvetljava ni bila zaradi tega prekinjena, ker so takoj vključili strujo v rezervni transformator.

— Trst. — Na ulici je umrl Simon Vučić, star 60 let, zadet od kapl.

NEMŠKI OBISK

Postojna, maja 1939. — Pred par dnevi se je mudila v Istri skupina Nemcev. Članov nemške »Fronte dela«. Obiskali so razne kraje, njihov obisk pa je bil namenjen predvsem rudniku v Labinu, kjer so si natančno ogledali vse rudniške naprave. Nemci so se preko Trsta vrnili domov. (***)

DROBIŽ

— Buenos Aires. — Na veliko soboto je po kratki bolezni umrl naš rojak Ivan Vidič, star 40 let, doma iz Gorenjskega Nekovega pri Kanaju na Gorickem. V Argentini je bival deset let. Tu zaupača ženo in mladoletno hčerko ter brata in veče sorodnike. Doma pa mater, brata in sestro, v Jugoslaviji pa tri brate. — V nedeljo 9. aprila je po kratki, a mučni bolezni umrla Cecilija Lukman roj. Seljak iz Bukovega pri Idriji. Tu v Argentini zapuška moža Rajmunda, doma iz Nabrežine in 4 še nedorasle otroke, od katerih je eden komaj star dober mesec.

— Devin. — Z nadškofijskim odlokom je bil dekanat v Devinu ukličen. Namesto njega je ustanovljen nov dekanat v Nabrežini. Za dekana je imenovan sedanjí predkani Anton Grbec. Duhovnik v Devinu je priključena dekanatu v Trzinu.

— Duluth (Mina, USA). — Kap je zadelo dobro znanega čevljarja Louis Vesela. Rojen je bil v Loškem potoku prej, 57 leti in je bil v Ameriki 31 leto. Pred sedmimi leti je prišel iz Superiorja, Wis. v Duluth. Zapuška sestra, ki živi v Superior, Wis. v starem kraju pa brata.

— Ljubljana. — Pred sodiščem je bil obsojen na 3 leta robnje Alojz Vondričan, polski delavec, brez stalnega bivališča, za razne tatvine življenj in drugih predmetov, ki jih je izvršil v Gaberjah, Sp. Pirmicah in Novih Jarsah.

— Reka. — Pred sodiščem bi se moral zagovarjati zaradi tihotapstva konj Luka Filipič, Rudolf Cergol in Pavel Suša, ki so ga izvršili v bližini St. Petra na Kranju. Se predno je prišlo do razprave je sodišče izjavilo da ni kompetentno in je sodbene listine odposlalo v Trst. Toda tudi tržaško sodišče je zadevo okončilo in vprašalo kassatsko sodišče, komu pripada sodni postopek, ker odloča kraj kraj ko se tihotapec okliri in ne kjer se je lovilo tihotapstvo.

Reka, maja 1939. — Pive dan v matu je bilo v Trzinu in okolici Kasah aretiranih več mladih moških oseb v zvezi s temu aretacijami so se razne vesti, da je nekoga dan zinatno zaplenjena neka zastava na zagradi obršnega zavetišča. Takozvane sniida v Trzinu. Nekateri izmed aretiranih so obšli za tujim po prvem zaslišanju pripadke, sodnji za cikat se ni znano, če so se vsi aretiranci doma. Zaslišane in prisiljavane po tujah izpremenih delcih in obliki uspešno uspeha. Vsi so prepričani, da so osuščilni popolnoma nedolžni ter da so izpolnili podtakneno. (***)

— Rosario, (Argentina). — Ednovekovensko društvo »Triglava« je pred mesecem dni odvelo svoj tatični društveni dom.

— Trst. — Na večji priključitvi je strela ubila dva volčka, ki sta se pred nevihto zatekla pod streho.

— Trst. — S plinim in ga je za trupli matj in hči. Gena Šušter, stara 41 let, in hči edinka Fatava Medvedovi so da se je nesreča zgodila na nevarnosti. Ko se je njeva mož vrnil dom v, je našel obe že mrtvi.

— Trst. — V Rimu je nenadoma umrl rezervni podporočnik Marij Ursic, drugače industrijski izvedenec, no roku iz Trsta, kjer zapuška številne srodničke Sustersič, Boškin, Hoberar in Uršič.

— Trst. — Umrl so: Miljevič por. Miljevič Marija 37 let, v Partizu je umrla Miljevič de Konstantinovič de German roj. Opulj. Ivan Čekada 62.

— Zavljje. — Z motornega kolosa je padel 41-letni Križman Ivan iz Štednja. Z rešilnim avtom so ga odpeljali v tržaško bolnišnico.

zaradi koridorja Dolgo je kazalo, da se ne motiva v tem pogledu. Letu 1934, pa je napostop pustil Hitler, ki je bil leto prej prevzel oblast v Nemčiji, je potreboval na mejah mir, da je lahko uredil notranje zadeve. Zato je leta 1934 sklenil s Poljsko nenapadalni pakt za dobo 10 let in propagando o koridorju je mahoma utihnila. Toda to ne pomeni dosti, kajti takšna propaganda se lahko vsak čas obnovi. Vsekar je jasno, da bo nova kritična doba nastopila leta 1944, ko bo pakt zapadel. Seveda se pa lahko zgodi, da bo odpovedan še pred potekom tega roka, če bodo zahtevale okoliščine tako na pr. če bi našli dosegli svoje druge cilje z nepričakovano lahkoto. Leto 1944, ali pa tudi že prej, bo torej poljski koridor, če ne pride medtem do kake kompromisne rešitve, postal zopet evropska nevarna točka štev. 1.

Newmanova predvidevanja so se medtem že uresničila. Hitler je v svojem govoru 28. aprila t. l. proglasil nenapadalni pakt iz leta 1934. Za propale. Poljski »koridor« je v zvezi z Gdanskom postal v zadnjem času zares silno konfliktni mednarodni problem, ki ga upravičeno lahko smatramo za nevarno točko št. 1.

IDEOLOGIJA I PROGRAM

Sušak, 16 svibnja 1939. Svaka politička formacija i svaki pokret, bez obzira na to, kakva je njegova misija, ima svoj jasno definirani program i svoju ideologiju. I upravo ideologija i program su najautentičnija obilježja nekog pokreta, jer je bez programa i ideologije svaka organizirana društvena djelatnost u potpunosti nemoguća. Jedino je ideja u stanju da jedan stanoviti krug ljudi zainteresira za neku akciju, za neki plan ili organizirani društveni rad, koji ni — ovisno o zovnomu pokretu. A kada treba odizivati tu ideju, kad treba krećući put koji vodi cilju onda se moramo poslužiti nekim programom, koji je — često puta — jedna od najbitnijih komponenta organiziranog zbivanja u nekom pokretu. Program i ideologija nekog pokreta stoje međusobno u nerazlučivoj vezi i o karakteru tih dva faktora ovisi efikasnost društvenog djelovanja svake političke, kulturne i opće društvene formacije.

I mi, kao cjelina, sačinjavamo jedan pokret, kojeg najizrazitije obilježava naša nacionalno-politička djelatnost, pa radi toga možemo, bez ustezanja, postaviti konstataciju da je naš emigrantski pokret izrazio političke naravi. Naša emigrantska djelatnost kreće se u pravcu, koji je uslovljen momentima koji dominiraju čitavim našim emigrantskim zbivanjem, a za koje bi mi rekli, da sačinjavaju program i ideologiju našeg pokreta. Te momente, mi možemo primijetiti na svakom koraku jer — u skrajnoj liniji — radi njih i učestvujemo u našem emigrantskom djelovanju. Ti momenti nas odnosevanju, njihov je sadržaj obuzeo čitavo naše bće i mi smo ponosni, što smo u mogućnosti da sve svoje snage i životne sposobnosti stavimo u službu ideje o boljoj, ljepšoj i sretnijoj budućnosti našeg narodnog elementa.

Činjenica da u našoj užoj narodnoj zajednici ne vladaju povoljne društveno-političke prilike, potakla je čitav naš narodni element na misao, da — u granicama svojih mogućnosti — poradi na tome, da se prilike u našem zavjetuju poboljšaju, kako bi istarska narodna stvarnost mogla postati jedan ljepši i sretniji izgled, koji bi našem hrvatskom seljačkom elementu dao mogućnost da svoje narodne snage i svoju konstruktivnu društvenu djelatnost podvrgne svojim seljačkim i hrvatskim interesima i žrtvuje svojim vlastitim životnim ciljevima. I ta misao, ta ideja, koliko god ona izgleda naoko jednostavna i — možda — beznačajna, prethajala srž i osnovnu ponudu naše emigrantske i istarske opće narodne ideologije. Ideja o poboljšanju životnog puta našeg narodnog elementa u Istri, osnovna je i bitna karakteristika naše emigrantske borbe, i ona se očituje u svakom našem členu. Na toj jednostavnoj misli temelji se čitav kompleks naših narodnih težnji, koje — kao cjelina — sačinjavaju našu narodnu ideologiju, odnosno ideološku osnovu našeg emigrantskog djelovanja. Razmjerni naše ideologije su široki i u njima je sadržan odgovor na sva aktualna pitanja današnjice, jer čitav taj kompleks istarskih narodnih težnji usredotočen je u dušu i shvaćanju svakog zdravog istarskog seljaka, za kojeg znamo da je duboko svjestan svog položaja i svoje životne funkcije, koja mu imperativno ukazuje na stanovište sa kojeg on mora ići, da i stanovište, koje pojava u svojoj sredini, kao i događaji koji se danas zbivaju u svim zemljama i na svim kontinentima. A ideologija naše narodne borbe nije, do sada, nigdje napisana, ali ona je — usprkos toga — očita, jer živi u svakom našem seljačkom narodu, koji u svakom koraku, manifestira svoju nepokolebljivu nacionalnu svijest, svoje težnje i svoju volju.

Ideologija istarske narodne politike je identična ideologiji našeg emigrantskog djelovanja. To je činjenica s kojom mora računati svaki naš emigrantski radnik, jer će naša emigrantska djelatnost biti ispravna i opravdana samo u onim slučajevima kada se bude zasnivala na našoj općoj narodnoj misli, kad bude tumač osjećanja našeg hrvatskog i seljačkog elementa. Naša emigracija ne može i ne smije stvarati svoju zasebnu ideologiju, koja bi se diferencirala od istarske općenarodne, nacionalne i političke misli, nego se mora nalaziti uvijek u neposrednoj vezi s društvenim zbivanjem u našoj užoj nacionalnoj zajednici. I upravo ta veza između naše emigracije i savremene opće istarske narodne stvarnosti (u koju, ustalom, spada i naše emigrantsko djelovanje) osnovni je predušlov za ispravno tumačenje i shvaćanje ideje našeg istarskog nacionalnog i društvenog djelovanja.

All naša emigrantska zajednica ima svoj zaseban program, koji nije ovisan samo o ideološkoj strani istarskog narodnog zbivanja, nego koji je uslovljen i prilikama u kojima dolazi do izražaja to naše emigrantsko djelovanje. Mi smo emigrirali samo zato, da dodjemo u mogućnost da, na osnovu jednog zdravog programa naše emigrantske politike, doprinesemo jedan značajniji obol u našoj narodnoj borbi. I taj naš emigrantski program mora biti usklađen s

NIKOLA ŽIC:

ODAZIV PAZINSKIH ABITURIJENATA

Na poziv se odazvalo samo petnaest pazinskih abiturijenata, što znači manje od deset posto

Pazinski maturanti iz 1912 godine na proslavi 25 godišnjice maturo u Zagrebu 1937. godine zajedno s nekoliko profesora bivše Pazinske gimnazije

Svojim pozivom, koji je stampan u 7 i 8 broju 'Istre' od 17 i 24 veljače o. g. pod naslovom 'Hrvatski abiturijenti pazinske gimnazije', želio sam postići dvoje: 1) od bivših dijak a maturanata dobiti gradnje za povijest gimnazije u Pazinu, osobito u posljednjim godinama njezina života za vrijeme svjetskoga rata, kada nisu izdavana godišnja školska izvješćaja, i 2) potaknuti stvaranje nakladne zadruge sa glavnicom od 15.000 dinara za izdavanje kakve takve spomen knjižice o onome razdoblju, koji je nikomu prije 40 i utruho 30 godina zatim, daleko prije 20 godina.

Budući da je prošao rok (Ukrsr) i poslije je nigra mi ne stizu više odzivi ni od koje strane, dočuz sam obavijestiti javnost o rezultatu, ne bih li tako 1) dao odgovor onima, koji su mi se javili, i 2) ponoviti poetički svima onima, koji doduše šute, ali li stvar sigurno zanima.

Prvi se oglasio G. Sime Bančić iz Zrnjina, sreski načelnik u Travanju, koji je vršio u Pazinu šest razreda gimnazije godine 1918, a maturirao je kasnije u Zagrebu, pismom od 25 veljače, u kojemu skicira zanimljivo svoj životni roman i obećava 300 dinara kao pomoć za izdavanje spomenutoga djela.

G. inž. Ivan Bertoša iz Pazina, sada viši poljoprivredni pristav banovinskoga okruga 'Kosanci' u Torži (u Bačkoj), napisao mi je dva pisma, prvo 27 veljače s vrijednim podacima, koji su izneseni u 10. br. 'Istre' od 10 ožujka pod naslovom 'Posljednja školska godina pazinske gimnazije', i drugo dne 7 travnja s fotografijom i curriculum vitae. Treba istaknuti njegov zavjet: 'Gleda troškova oko izdavanja eventualne publikacije, moje je mišljenje — ako se ne prijavljuje petnaestotica njih sa ulogom od 1000 dinara, kako ste to naveli u 'Istri' — da bi bilo bolje snižiti taj ulog na 100 dinara, pa bi to mogao svatko žrtvovati.'

Značajan je također odgovor G. Leonarda Drljevića iz Sv. Mateja kod Kastva, do nedavna glavnog upravnika prometa i šefa štednog odcjelenja u središnjem poštanskoj štedionice u Beogradu, a sada upravnika prometa i filijali poštanske štedionice na Sušaku, naročito po tome, što predlaže, da se ove godine sazove u Zagrebu kongres svih bivših nastavnika i dijak pazinske gimnazije. Tome je pismu od 9 ožujka priložena fotografija i kratak životopis.

Sadržaj četvrtoga pisma, koje je poslao dne 14 ožujka G. Petar Prudan iz Kaldrina, učitelj u Slavenskom Brodu, upotrebljen je za sastav članka, koji je stampan u 12 broju 'Istre' od 24 ožujka pod naslovom 'Gradnja za povijest pazinske gimnazije', a poslani curriculum vitae mogao bi dobro doći na drugom mjestu. Gradnja G. Bertoše i Prudana je bacila dosta svjetla na posljednje godine pazinskoga zavoda. Onda ga je polazilo malo dijak a, a još je manje svršavalo razred i maturu redovno.

Tako je G. Rudolf Stergar iz Tolmina, koji sada živi u Mariboru, pripočeo dopisnicom od 16 ožujka, da nije maturirao u Pazinu školske godine 1917-18, kako je bilo na redu, i ja sam mu zahvalan također na toj kratkoj vijesti. Ali ništa, baš ništa nisam saznao o životu gimnazije u prvim godinama svjetskoga rata, jer mi se nije javio nijedan dijak iz onog vremena. Stariji učenici su pokazali jaču vezu sa svojom sredinom školom. Najvažn. G. dr.

Ivan Prudan iz Zarečja, sada sudac apelacionog suda u Novom Sadu, po mišljenju mnogih ljudi najzreliji mladić i najvredniji čovjek između svih dijak a i abiturijenata pazinske gimnazije. Nije je polazio osam godina, od prvoga dana njezina opstanka do maturo godine 1907. Pravo je učio u Zagrebu i izučio u Pragu, gdje je doktorirao na češkome sveučilištu u jesen 1912. U odvijetkoj praksi kod dra Ivana Zukuna u Poreču i kod dra Dinka Trinašića u Pazinu prekinuo ga je svjetski rat, koji ga je držao pod oružijem cijelo vrijeme. Poslije Rapalla prihvatio je državnu službu, koja ga je odvela u Vojvodinu, i već je sada preko deset godina u Novom Sadu kod suda. Pismom od 17 ožujka poslao mi je tri fotografije (od 1908, 1926 i 1937) i obilate podatke o sebi i gimnaziji.

27. prvi razred 1899 godine bilo je prijavljeno 138 dijak a svih krajeva Istre, Trsta i Gorjčke. Prijamni su ispit položila 102 dijak a, tako da su bila otvorena dva paralelna prva razreda. U jednom je bio stariješa naš zemljak Josip Roža, a u drugom Anton Još, stajerski Slovenac. Ta dva profesora bijahu pored ravnatelja Frana Matejića iz Pazina jedini pravilni profesori u toj godini. Pored njih pomagali su pater Dovan kao vjeroučitelj i pater Fra Dolin kao učitelj pjevanja. Sva ta trojica bijahu potpuno u skladu sa sredinom, u kojoj su radili izuzevši Jošu, koji je i po svojoj vanjsini (visok rast oblog oblika, dugaćka brhavih njegovana brada) i po svojoj kulturi odavao čovjeka druge kulture i socijalne sredine, različite od tadašnje pazinske sredine. Inače je i ovaj nastavnik kroz dvije godine svoga boravka i rada u Pazinu ostavio najbolju uspomenu kod svojih dijak a zbog očinskog i plemenitoga vladanja prema njima. Pater Dovan je bio moj kateheta i u pučkoj školi. Bio je religiozno strog ali inače vrlo dobar čovjek. Mjesec dana prije upuća u prvi razred gimnazije on je godine 1899 poučavao besplatno naš dvadesetak dijak a pazinske pučke škole za vrijeme ljetne sparnice u osnovnim pojmovima latinskoga jezika. Od njega sam naučio i H. latinskou deklinaciju. Cuo sam, da je neke djekane zasebno poučavao i u matematički, dakako također besplatno. — Pored Ernesta Jelušića, prvog učitelja pazinske hrvatske pučke škole, imade Dovan glavnu zaslugu, da je iz te škole, koja je otvorena tek pet ili šest godina prije toga, izašao tako znatan broj dijak a za gimnazije u Pazinu, na Sušaku i drugdje.

'Svi dijak a pazinske gimnazije nisu stanovali u gradu Pazinu. Mnogi su stanovali 4-6 kilometara daleko, odakle su dnevno i zimi i ljeti, dolazili u školu, u kojoj se običavalo i prije podne i poslije podne. Pošto je tada obuka bila cjelodnevna sa prekidom o podne, ovi su dijak i to slobodno vrijeme provodili u učionici, ako se nisu mogli zadržavati vani na čistom zraku zbog slaboga vremena. Dijak i koji su stanovali izvan grada, a u samome gradu nisu imali svoje rodbine, dobivali su zajednički obied u menzi, koja se nalazila kod staroga Bertoše u jednoj dvorišnoj jednokatnoj zgradi. Prizemno je bila ta dijak a kuhinja, a na prvom katu čitaonica za tadašnju hrvatsku inteligenciju grada Pazina i njegove okolice. Isti em okolicu, jer je ona imala znatnog udjela u kulturnom i političkom životu tadašnjega hrvatstva pazinskoga. Iza te zgrade, u istom prostorašnom dvorištu, nalazila se i kuglana, gdje

smo se i mi mališi učili »zbocivanju« u slobodno vrijeme. Drugo slično sastajalište naš dijak a nepazinaca bijaše franjevački samostan, u kojemu su bile divje kuglane. Jedna ljetna u šumi i druga proljetna odnosno zimsko na sunčanjoj strani onoga uglednoga vtora, koji je za nas dijak e dobro primljeni i gdje smo bili uvijek dobro prihvaćeni i često vođenim počasćenim.

Prvih godina života pazinske gimnazije bio je velik broj dijak a, koji nisu imali sredstava ni za nabavu školskih teka, a kamoli za knjige, pa za hranu i stan. To su dobro znali naši tadašnji narodni prvaci na su se odmah pobrinuli da doskoče i tome zlu osnivanjem dobro poznatoga »Djakačkoga pripomoćnog društva«. Duša tome društvu bijahu pored dra Dinka Trinašića općinski blagajnik Josip Mandić i poslovodja Posušilice G. Matija Cucančić. Zato se proslava 40-godišnjice otvaranja naše gimnazije ne može ni zamisliti bez odavanja dužnog priznanja toj trojici naših dobrotvora. Za opstanak, rad i napredak ove naše bivše hrvatske ustanove imade znatnih zasluga također velik broj naših nacionalnih popova i učitelja, koji su i poleđinujući i povezano radili za tu našu bivšu ustanovu kao neki narodni nepoznatii junak. I to bi trebalo prilikom proslave istaknuti vidno.

Od prvih maturanata proveli su po mom sjećanju svih osam godina u pazinskoj gimnaziji sljedeći: Bracar Franjo, Brajković Franjo, Čeh Josip, Dežar Anton, Erman Dinko, Gregorović Mato, Oršković Josip, Kalin Miran, Kalokira Antun, Krajer Ivan, Lazarić Jakov, Lukež Franjo, Mišun Josip, Mogorović Ivo, Posedel Blaž, Prudan Ivan, Rapotec Franjo, Ružić Antun, Ružić Marko, Seradžin Antun, Sergović Jurce, Šestan Rajko, Skvarč Edo, dakle svega 23, a ostali su se upisali u pazinsku gimnaziju iz godine 1899... To piše dr. Prudan.

Pismu popa Jerka Orškovića iz Vrhnika, profesora realne gimnazije u Šibeniku, datirano dne 26 ožujka. U njemu sam našao fotografiju i kratak opis života i obilnoga rada s obećanjem, da će ovsoga ljeta napisati svoje uspomene na osamogodišnje djakovanje u Pazinu. Što bi moglo biti koristan prilog za spomeniklugu.

Još je stariji abiturient od njega G. inž. Ivan Staničić iz Klane, sada viši činovnik šumarske struke u ministarstvu šuma i voda u Beogradu, jer je maturirao godine 1908 (u Gršković 1909). Od njega sam dobio prečudan opis života u pismom od 29 ožujka, u kojemu ističe potrebu, da se izda povijest gimnazije, i obećava, da će se na nju preplatiti i da će lu preporučiti u krugu znanaca.

Njegovi školski drugovi G. dr. Martin Kluničić iz Ljuznaja, sudac okružnoga suda u Osijeku, i G. Blaž Ukusčić iz Tinjana, savjetnik u Direkciji pošta, telegrafa i telefona u Skoplju, poslali su mi pismom od 4 ožujka od 5 travnja, pored zanimljivih životopisa, također svoje fotografije, a od posljednjega sam saznao i to, da bi se arhiv pazinske gimnazije mogao još sada nalaziti u Radgoni, kako je to njemu kazivao ravnatelj Kos godine 1921.

Istodobno su se javili G. Josip Brobričić iz Huma, sada profesor pjevanja na realci u Beogradu, s opširnim prikazom svojih nastojanja i uspjeha na glazbenom polju ističući živu želju, da se izda spomenikluga gimnazije, u kojoj je maturirao godine 1913, zajedno sa spomenutim Drljevićem, i napokon G. Hrvoje Flego, sin potpovanoga »Franceta« iz Pečokajka kod Buzeca, sada samostalni specijalizirani trgovac kudeljom na širokom evropskom području u Pragu. On je maturirao dne 3. srpnja 1918. zajedno sa (sada već pokojnim) Antonom Rapotecom iz Prebencega. Budući da to bila posljednja redovita maturo pazinske gimnazije u njezinoj školskoj zgradi (pretslednik Matejić, zamjenik Kos, razrednik Franjo Frankola, ispitivač Josip Roža, Luka Brolih, dr. Mayer i dr.), G. Flego je u stvari posljednji živući redoviti abiturient pokojne naše gimnazije, na neka Bog bar njemu dade što dulji i sretniji život. Njegov je interes za knjigu o prošlosti pazinske gimnazije već od posljednje. Najmlađi abiturient se javio oslijeđem. Naime, isti, naglašujući prijeku potrebu, da se ne propusti prilika i dužnost prema ukinitome zavodu, iz kojega je on izletio u daleki svijet i zamjeran rad: »Iza maturo sam otišao u Beč na visoku trgovačku školu (Kasnlie Hochschule für Welthandel ex Export-akademie), gdje sam diplomirao godine 1923. Ujedno sam bio namješten u bečkoj izvoznčkoj radnji. To je odlučilo o mom budućem radu. Iza diplome otišao sam u Italiju u kudjeljarsku fabriku, gdje sam se specijalizirao u kudjeljarskom poslu (u tehnički izradbe i u izvozu). Godine 1925. sam zastupao samostalno onu firmu u srednjoj i sjevernoj Evropi. Godine 1925. sam se smjestio zbog zlogodnoga geografskog položaja u Pragu, gdje živim do danas kao samostalan trgovac kudjeljom. Za vrijeme gospodarske krize sam se upisao na ovdješnju trgovačku školu, koja je dodijeljena tehničkom fakultetu, i položiš drugi državni ispit postigao sam titulu komercijalnog inženjera, kojim se uopće ne

(Svršetak na 4 strani)

ODAZIV PAZINSKIH ABITURIJENATA

(Nastavak sa strane 3.)

služim. I on se, dakako, izjavio priprav- nini, da povodom dopudre izdanje spomen- knjige.

Od abiturijenata, koji žive u Zagrebu, javile su se usmeno samo dvojica, dr. Vjekoslav Gortan iz Berna, ravniatelj Pučke štedionice i Zadružne zveze u Zagrebu, i privatni činovnik dr. Ivan Dabić iz Pijuna. Prvi se obavezao isplatiti 500 dinara, a drugi se obavezao fotografirati svoje abiturijenske skupine (iz god. 1910.) i 1000 dinara u obrocnu.

Rezultat moje zamolbe nije najpovoljniji u pogledu potrebnoga materijala o poznavaulju rada pazinske gimnazije u vrijeme svejetskoga rata. A baš mi je do toga bilo stalo naravno, što se tiče novca, znam sam, da će odziv biti slab. Jedini nije sa- znao za stvar, drugi ne ima, treći nema a četvrti ne da. Ovo spontinim, razumije se samo sobom s obzrom na one, od kojih nisam primio nikakav odgovor, a svi oni, koji su mi pisali, učinili su vrlo mnogo već time, što su mi pisali. Svaki je od njih po- dupro akciju na svoj način, i za to im hvala svima.

Zar predlog g. Drnjevića nije vrijedan razmišljanja i odzivošenja? Ako netko uzme inicijativu mogla bi se budućega ljeta skupitii u Zagrebu sva žva prošlost paz- inske gimnazije? Time bi moja misao bila sretno modificirana i konsumirana.

Novčano pitanje se nije moglo riješiti sada, kao što se nije moglo riješiti ni prije na način, koji mogu spomenuti ovom prig- odnom. Dne 14. listopada prošle godine upio sam jednom abiturijentu pazinske gim- nazije pismo sljedećeg sadržaja: »Mediju istražima se često osjeća potreba povijesti pazinske gimnazije. Neznati bihvi dijaci su više puta spominjali, da bih ju ja trebao napisati. Razmišljajući o tome zaključih sam, da bi nam svima dobro došao ponaj- prije puni izvod iz svih školskih programa od 1899. do 1919., a sama povijest zavoda s priložima njegovih bivših učbenika i s fotografilama bi imala doći na red i za toga. Prva bi knjiga izašla do malo mjeseci i pobudila zanimanje za drugu, koja bi tre- bala izaći 1920., kada će biti četrdesetgo- dišnjica osnutka i dvadesetgodinjska uki- nuća naše gimnazije. Rukopis za prvu knjigu je u glavnoin gotov, samo sam još u nepri- lici s podacima iz ratnih godina, kada školski iz- vještaji nisu bili tiskani. Živo u prilogu pre- pis rukopisa, koji još nije dočekan ni po- pun. Po mojem mišljenju knjiga bi izašla na 20 strana, a koštala bi oko 10.000 dina- ra. Predlažem vam ovakovo rješenje: kad bi desetak pazinskih abiturijenata s primie- renim novčanim utegom htjelo preuzeti iz- davanje i prodavanje knjige, ja računam, da ne bi bili na gubitku, jer bi se knjiga mogla tiskati u 1500 komada, a kroz paz- insku gimnaziju je prošlo preko 1000 učenika, a kupovali bi u sigurno i drugi istran. Moglo bi uče biti sigurno dobit- ka, a taj bi se opet mogao potrošiti za iz- davanje druge knjige, koja bi sadržavala samu povijest gimnazije. Deset članova ova- ga izdavačkoga kola, koji bi bilo vlasni- ckom knjige, trebalo bi tek naš, a ja spo- minjem sljedećeg gospodinu...«

Otkako nas je Venecija primila i na- sella oko Pule, u 16. i 17. stoljeću, cijeli- lili tri stoljeća godina mi smo držali op- koljen taj cudnovat i liep grad i na- nama tajavstveni i liep grad i na- nama stvarali svoje legende, a kojima se naša vila svaglasila Divlje grad (ar- curo, colosseum) u jednu noć, noseći na ramenu kamenje sa Učke, a nije stigla da ga pokrije, jer su je omeli plitki, ko- ti su u zoru zakukurkali, i dok su našli pastiri kroz te stoljne rodina svirati u dvojnice i mišnice oko Divlja, vjerovali smo da to oni čuvaju grob Kraljevića Marka. Sva ta naša sela oko Pule, Pre- mantura, Pomer, Medulin, Ljnzjan, Val- tura, Mrčana, Stinjan, svako od njih je skoro bilo isto (tako jako i brojno kao i Pula. A kad je ona, poslije 1850 počela od svojih 1.400 stanovnika da se diže, mi smo joj davali sve: kruh i vino, povrće i mlječko, meso i drvo. Hranili smo je i u njezine ustarale i okamenjele žile usta- lili smo svoju krv. Nastanjavali smo se u njoj, mijenjali običaje i jezik, stvarali smo njezine radnike, trgovce, zanatlije. A kako je Pula rasla, ona je naše ljude sve više privlačila i iz udaljenijih stra- na. Iz Kastva je došao mladi Matko La- gimla, da brani i organizira narod oko nje, iz Dalmacije i sa Krka su dolazile braćere i trabažuli sa vinom i stvarale magazine i trgovine u njoj. Iz Hrvatske stu stizali brijatci i krojači, drvarski tr- govci i učitelji, otuda je došao, preko Gorice i Trsta, mladi upograt Josip Krmopolc. koji će s semenom postati najveći poduzetnik u cijeloj Istri.

Vojlici smo mi taj liepi grad, izgra- djeni od našega kamenja i našega rada. Iz kamenolomna naših u raškom kanatu i u Mrčani dolazilo je u Pulu kamenje za nove palače, za podizanje obala i na- sipa, za popločanje ulica. Naši kamenol- lomci su rezali to kamenje, naši klesari su klesali pruge, stepenice, klupce i ka- menite slovce. Naši životi su bili svuda uzidavani u napredak grada. I kad smo u nj ulazili, znali smo da dolazimo na svoje i po svoje.

All kako je grad rastao i jačao on nam se sve više izmicao. Veliki fortovi oko njega kao da su bili podignuti nama

»POLITIKA«
O POSJETU NJ. VIS. KNEZA NAMJESNIKA ITALIJI

Zagreb, 17. maja. — Beogradska »Politika« od danas donosi povodom po- vratka Nj. Kr. Vis. Kneza Namjesnika Pavla i Nj. Kr. Vis. Knežice Olge iz Rima uvodni članak u kome se veli: »Posjet Nj. Kr. Vis. Kneza Namje- snika Pavla i Knežice Olge Nj. Vel. Kralju Viktoru Emanuelu III i Kraljici Jeleni, koji je najizrazitiji i najsvčaniji način potvrdio solidnost odnosa srdač- nom prijateljstva izmedju Jugoslavije i Italije, ostao će nezaboravan u analima saradnje izmedju naša dva susjedna ja- dranska naroda. To prijateljstvo, zasno- vano prije dvije godine na Beogradskom sporazumu i prođubljeno njegovom sve uspješnijom primjenom, manifestiralo se za vrijeme cijele ove posjete na način koji je prelazio sva očekivanja. Od svog dolaska u Postojnu pa do svečanog do- seka i boravka u Rimu, Napulju i Firen- ci, Jugoslavenski Kneževski Par bio je predmet sveopće pažnje, poštovanja i simpatija ne samo od dvorskih i služben- jih krugova nego, a ovo je od naročite važnosti, i od cjelokupno talijanske štampe i najširih slojeva talijanskog naroda, koji su na taj način dokazali svoju privrženost politici jugoslavensko- talijanskog prijateljstva. Pozdravljajući oduševljeno Kneza Namjesnika Pavla i Knežicu Olgu, talijanske narodne mace pozdravljale su u njima najviše, naj- ovlaštenije pretstavnike postojinji i ne- ljubljenijih prijateljskih osjećaja jugo- slovenskog naroda za talijanski narod.

Rinski posjet pokazao je, pored toga, da je jugoslavensko-talijansko prijatelje- stvo, kojim crpi svu svoju snagu u gotovo istovjetnim zakonima međusobnih ži- votnih interesa, snažno i trajno

»Slovenski Dom«
O OBISKU

»Slovenski Dom« ponedjeljska izda- nja »Slovenca«, prinosa 15 t. m. v. ru- briki »Z Gorishe, Krasa te Istre« pod

Sto nije uspielo onda, nije moglo uspije- ti ni sada. All sam ipak sretan, što mogu spomenuti jedan netravan uspjeh. Abitu- rienti pazinske gimnazije, koji ne će da mu- se znade za ime, piše mi ovaj: »U Vas hva- lebrivčan potihvat ulazem 2000 (dvije hila- dije) dinara. Izvolite mi javiti, kome da šaljem novac. U slučaju, da bilo iz kojega razloga ne bude moguće izdati ovo dio, izvolite predati gornju svotu istarskom akademskom klubu (menzi?). To isto vri- jedi za slučaj, da su maturanti hrvatske gimnazije već potpuno pokrili svotu, koju ćete trebati za izdatie, t. j. 15.000 dinara.

Ovaj plemeniti čin gotovo me primio- odluci, da se odreknem nakane o izdavanju spomenknjige, jer je u tom slučaju onog- učenicu, da bičedni akademičari iz Istre u Zagrebu, organizirani u Istarskom akade- mskom klubu, dobiju novčanu pripomoć, koja bi im dobro došla... jer više nemaju

naslovom: »Juliska Kraljina še po- sebnom pozdravija obisk Kneza Na- mestnika u Rimu« u te članek:

Tudi Slovenci s Primorskega smo z veseljem in navdušenjem sprejeli vest, da bosta jugoslovanski knez namestnik Pavlo in knežinja Olga obiskala Italijansko pre- stolnico, kajti vsa tukajšnja naša javnost je tudi trdno prepričana, da ta obisk more prineseti te se več prijateljskega razumeva- nja in resnične prisrčnosti med oba naroda. Zavedamo se, da je ravno knez namest- nik Pavlo tisto, ki se mu je z modrim vod- stvom zunanji politike posrečilo odstraniti vsa ovira in pomiriti napete oaze med obema jadranskima narodoma. On je mož, ki vanj tudi v bodoče smemo gledati vsem upanjem. Dobro se zavedamo, da so se razmere po belgradskem sporazumu tu- di v Juljski Kraljini v marsikaterem oziru precej spremenile. V mislih imamo pri tem tudi odločno izjavo predsednika Italijanske vlade globo slovenskega jezika med Pri- morci. Spridlo prijateljskih slikov, ki so se v zadnjem času tako okreplili, pa gotovo upravičeno upamo, da so bodo v bodoče še bolj in da bo odstranjeno tudi tisto, kar je morda dozdaj še dalajo povoda za čno- gledost. Gotovo je, da si nismo nikdar že- leli postahnanja političnih odnosajev med Jugoslavijo in Italijo, kajti takšno postah- njanje bi utegnilo prinesli nam primorskim Slovincem edino te škodo. Zeleni pa smo si tasejših vezl, kar jo za oba strani sa- mo koristno. Zato smo vselej, kadarkoli je odhajala kaka jugoslovanska politična osebnost v Rim, ali narobe Italijanska v Beograd, z veliko pozornostjo pa tudi z najboljšimi željami spremljali njeno pot, da bi vs medsebojno razpriljo prenelato in bi se spet začelo mirno in za oba kulturna naroda spodobno sožitje. Topil sprelem jugoslovanskega kneza namestnika v Rimu nam brez dvoma dalo jamstvo za to. Tak- snih vročih žela posebno nam Slovincem iz Primorja no mora nihče zamoriti, poseb- no če so pomisli, da imamo onstran mejo svoje rojake.

MALE VIJESTI

— Sovjetska vlada u svom odgovoru na britanske predloge oslaja na svom ranijem gledištu: traži trojni vojni sa- vez s Engleskom i Francuskom i pro- širenje zajedničkih garancija za sve bal- tičke države.

— Japanska štampa izražava otro- reno svoje nezadovoljstvo zbog nepri- kladnog odušljanja oružja u Kinu iz Njemačke i Italije.

— Na sjednici njemačke akademije prava u Münchenu istaknuta je solidar- nost njemačke i talijanske kolonijalne politike.

— Svi talijanski historij objavljuju re- zultate prvog popisa stanovništva u Abe- siniji, iz koga proizlazi da stanovništvo provincije Sog broji 1.900.000 stanovni- ka. Ako se ova cifra doda cifri od 4.500.000 stanovnika pokrajine Harara i 3.000.000 stanovnika Britrije u Somaliji, onda se dobija cifra od skoro 10 miliju- na stanovnika. Osim toga treba dodati i rezultate popisa stanovništva u Am- harii koji će uskoro biti izvršen.

— Tajnik fašističke stranke Starace saopćio je vedstvu fašističke stranke u Tirani da će 10.000 stromašne albanske djece biti ove godine gosti raznih tal- ijanških zračnih i morskih kulpišta.

— Njemačko ratno sudište osudilo je Vaeclavicka, suradnika generala Gay- de, na smrt zbog njegova rada u češkom narodnom duhu. Smrtna osuda izvršena je u Piznu.

— Njemačko-talijanski sporazum, za- ključen nedavno u Milanu, bit će vje- rojatno potpisan u Berlinu 20 o. m.

— Za zaključenje francusko-turskog sporazuma o pitanjima Sirije i Sandžaka otpočelo se u Parizu diplomatske pripre- me. Pronose se vijesti, da će se u Siriji ustanoviti monarhija pod mandatom Francuske.

UGODNOSTI ZA INOZEMCE PRI OBISKU LJUBILSKIGA VILEASJAMA

Kot vsako leto so dolocene za obiska- valce ljubljanskega veličnina posebne ugodnosti, istokrat na tudi za inozemske obiskovalce. Na podlagj veselejske let- ničnice dobje inozemski obiskovalci južo- slovanski vizum brez plačanja pri vseh jugoslovanskih konzulatih. Na jugo- slovanskih železnicah imajo obiskovalci brezplačen povratek, če kupijo na omele- ni postaji ob prihodu v Jugoslavijo poleg vozne karte še temeno železniško izkaz- nico za dni 2... Ko Jube potrdilo o ob- isku veselejsna imajo s to izkaznico in isto vozno karto brezplačen povratek. Je ugodnosti veljajo za potovanje v Ljubljano od 31. maja do 12. junija, za odhod na ob 3 do 17. junija. Tute države so dovolje- la obiskovalce veselejsna posebne poptise na železnicah med drugimi Italijo 30 posto. Nemčija pa 25 posto.

Emigranti, obvestite svoje in znance v Juljski Krajini o teh ugodnostih!

MATE BALOTA:
KAKO JE TO ZAPRAVO BILU U PULI GOD. 1918

U posljednjem broju zagrebačkoga časopisa »Pečetak« objavio je Mate Balota prikaz stanja i događaja u Puli 1918 godine. U tom prikazu navodi i odlomke nekih članaka koje je tada pisao u puljskom »Hrvat- skom Listu«, pa donosimo cijeli prikaz iz »Pečeta« s tim odlomcima u obliku dnevnika.

u prkos, velike tešne ladje u prostora- ni širokoj luci oskvrnjavale su ljepotu modrog mora, zelenih obala i sumovitih otoka u luci. Arsenal pun hukla i dima, ciljem obala, gdje su bile nazivane torpednjače, primao je dalje naš rad, ali ograden žicom i vječito pod stra- žom i kontrolom, prestavljao je neku veliku, glomaznu, tvrđu i neosvojivu silu. Nove Kasarne, sive, tuđe, jednolične bunilne su nas u prolazu i mi smo se oko njih šušljali sa nekim strahom i zeb- njom.

U Puli i u mjestima oko Pule (o Kanfanaru i Rovinju) otvarane su nje- mačke državne pučke škole i u tim mjestima, kako je dr. Lovro Škaljer ista- kao u svome plamenom protestu, objavlje- nenom u puljskom Hrvatskom Listu 11. septembra 1918 »nije nigda ni prokleto! Nijemca bilo«. Osmovana je u Puli i nje- mačka državna gimnazija i realka, cijeli državni i vojni aparat u Puli postali su sredstvom germanizacije. Stara Austrija je bila mnogo manje nalivna nego što u mnogi od nas tada mislili, ili misle to i danas.

Kad je došla mobilizacija 1914, Pula se napunila našim svijetlom više nego li ikada do tada. Iz ćelije zatvora na pul- skom Kaštelu, augusta 1914, često smo čuli kako vojnici na korzu pjevaju hrvatski. All naši ljudi, koji su bili mobilizir- ani u puljske domobrance i ratnu mor- nariju, bili su svuda samo vojnici i iz- vršni organi. Vrio ćelijahodna podjela rada u ratnoj mornarici gdje je većina bila hrvatska, svrstala je naše ljude u malčinen kompanijama mornaričkoga zbora (Matrosenkorpskommando) najve- ćim dijelom u palubnu i ložučku struku.

U mašini, u kancelarijskoj struci, u elektrici, u torpedu, u minama, na ka- mlini i kod topova, naši su svuda bili u nezadrživi manjini. U oficirskom kadru (osim bili bez svyakoga utjecaja), ali je bilo sasvim nemoguće da se uspostavi neposredan kontakt izmedju tih oficira i naših palubskih mornara. Srbin Prica je bio prije rata najbolji Hrvat među oficirima marine, ali 1918 njega više ni- je bilo u Puli.

1915, na početku rata s Italijom, cijeli- je puljski kotar evakuiran, ali u sljede- ćem godinama stanovništvo sela se je vratilo civilno stanovništvo grada nije. Uslijed toga, i uslijed brojnosti našega elementa u ratnom arsenalu i u ratnoj mornarici, jako je pojačana naše nacionalna pozicija u Puli. Napokon, sad smo ipak mi predstavljali brojnu većinu. Ve- ćinu, koja nije bila u komandi, ali koja je mogla da jače dodje do izražaja, po- gotovo što je cijela seljačka pozadina bila naša. I ako je ta pozadina istarska u selima bila sastavljena od žena, staraca, djece i invalida ona je baš tim svojim sastavom davala impetuznost muškarcima vojnicima i marinerima u Puli.

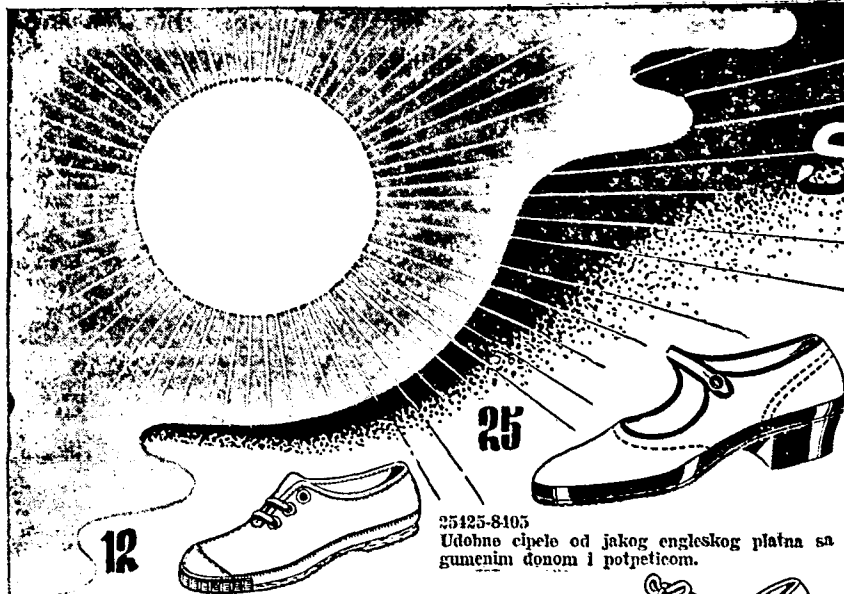
S proljeća 1917 prekomandiran sam sa većom grupom naših vojnika iz Sta- jerske u marinu. Bio je sa mnogi i moj pučkoškolski učitelj Šaršon i moj školski drug Peteh, sada susački liječnik. Od g. 1915, kad je nastala evakuacija i pre- stala da izlazi stara »Naša Sloga«, Josip Krmopolc je bio pokrenuo »Hrvatski List«, kao prvi i do sada posljednji hr- vatski dnevni list u Istri. Jedan od glav- nih suradnika lista dugo je bio Fran Barbalčić, školski nadzornik. Jedan od najmarljivijih i najsolidnijih naših ljudi u puli i Puli. Kako je Josip Krmopolc bio

glavni tiskar mornaričkih stvari, nad- zornik Barbalčić ponudi jednoga dana učitelju Šaršonu, da ga može premitisti iz mornarice u tiskaru, gdje bi suradjiv- ao u »Hrvatskom Listu«. Šaršon pred- loži mene i tako na jesen 1918 dodjem iz mornarice kao pomoćni slugar u tiska- ru, zapravo u uredništvo »Hrvatskog Lis- ta«. Imao sam 19 godina i šest razreda gimnazije.

U sljedećem izljet ću, u obliku dne- vnika, neke izvadke, iz onoga što sam ta- da napisao i objavio u »Hrvatskom Lis- tu« i što je tiskano u ratnoj luci u Pu- li. Jedan dnevnik, koji je neposredan, jer sve ono što je u njemu nije samo tada napisano, nego i tiskano. Datumi se odnose na datume »Hrvatskog Lis- ta«, 12. XII, 1917. Nevolja je pritisnuta sa svih strana, najbolje su nam sile oteži, zemlja razvalna, narod izmrcvaren. A osim toga kao da se pakao utrdio proti nama: kroz cijelo ljeto pritisnuta suša, posljednja je trava uvenula, žito sush- nulo. Zemlja nije dala ni ono što se po- siljalo. Ono malo smokava, što bi se u prijašnjim godinama u Primorju posu- šilo, djelomično se narod kroz cijelo lje- to njima hranio. Par smokava bio je to zajutrak, objed i večera... Nadošla je zima. Lišće popadalo, smokava je ne- stalo, voća nema ni svježeg ni suhog, a zima nemilosrdno prijeti kao da se po- spredno crni koliko će žrtava pobrati. — Sad se čuje odavle, sad odande, kako je netko legao u grob, čim je pojeo ono nekoliko kilograma žita, čime mu je zem- lja urodila. Od čega mora da taj na- rod živi. Ta zemlja ne može da jedel već samo javili, kakove li pogaoe peku na otcima, gdje je bijeda još strašnija, ne- stasica još veća. All i tu u najbližjoj okoli- nini nije ni za mak bobilo. Cijela Barban- ština, Labinština gladuje i to kruto. Mo- gućnici, koji iz sve te bijede i tog užasa, daleko većeg užasa nego što može naš otupjeli razum da shvati, to ne osjeća- ju. Troše se milijarde, ratuje se dalje, a narod skapava. Oteli su nam svelt i lju- de i djecu, samo su nam nejake starce i žene ostavili, da ih sada puste na tako nezahvalan način umrijeti od glada...

(Nastavit će se)

ZA SUNČANE DANE

12

45301-2201

Za ljepše dane najjeftinije i najpodesnije dječije cipelice s gumenim donom. Dječije Din 12., i 15., ženske Din 19., muške Din 25.

12

45401-8801

Dječije cipelice od jakog engleskog platna u drap boji, sa gumenim donovima. Dječji za ljeto najbolja i najjeftinija obuća.

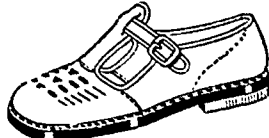
19

40891-7063

Dječije sandalice od jakog platna, sa elastičnim donom i špangom preko rista.

35

5961-43861

Fina dječija fleksibilna sandala, sa ukrasom i špangom preko rista. Dobroj djeći za proljeće i ljeto.

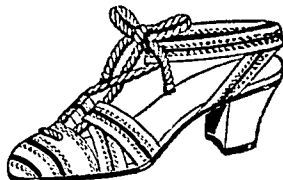
49

5891-64853

Vaše dijete obradovat će se ovim finim cipelicama od laka, koje imaju vrlo lijep ukras od nubuka.

59

60995-3938

Noge ćete najbolje odmoriti u ovim laganim cipelicama od finog engleskog platna, kombiniranog u bijeloj i crvenoj boji. Ukrasne vezice daju im naročito lijep izgled.

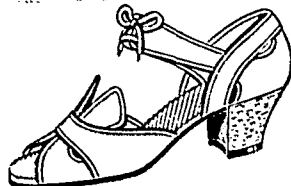
25

25425-8105

Udobne cipele od jakog engleskog platna sa gumenim donom i potpeticom.

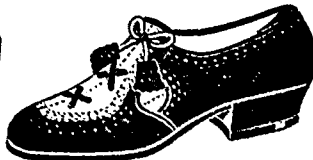
39

60995-8092

Vašim nogama potreban je zrak! U ovim će cipelama od bijelog ili drap platna Vaša noge imati dovoljno zraka. Veoma su podesne za proljetne šetnje.

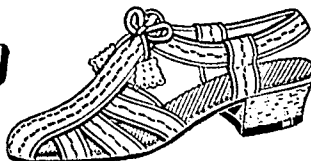
59

34295-9178

Ukusno ženske cipele za proljeće, kombinirane od plavog i bijelog dišina, sa niskim potpeticama.

59

34695-1139

Elegantne, lake i udobne cipelice od finog plavog, crvenog ili bijelog platna. Za odmor nogu veoma podesne.

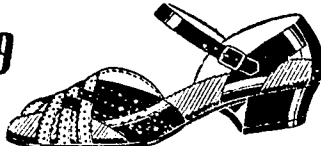
59

3985-15176

Udobnost prije svega! Lake i udobne sandale od fine kože, moderno izrezane. Za sunčane dane.

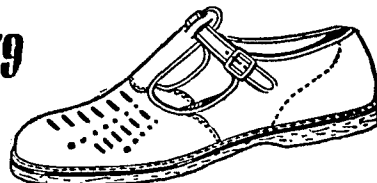
79

3985-95151

Savršeno lijepe cipelice za ljeto, od fine kože u plavo-bijeloj ili crveno-bijeloj kombinaciji, sa kožnim donom i potpeticom. Pristaju dobro uz svaku ljetnju haljinu.

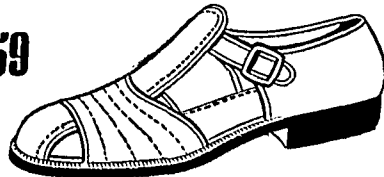
59

2967-42000

Lagane muške kožne sandale sa krep donom. Rupice na licu cipele daju nozi dovoljno zraka.

59

38697-2278

Elegantne muške sandale izradene od jakog engleskog platna, sa elastičnim donovima, pružaju nozi udobnost i dovoljno zraka.

79

9337-2626

Gospodi dobrog ukusa uz ljetnje odijelo najbolje odgovaraju ove cipele od bijelog ili sivog platna kombiniranog sa lakom.

99

9037-0643

Novi model! Udobne cipele za ljeto, od jakog platna kombiniranog sa smeđim boksom, sa kožnim donom i potpeticom.

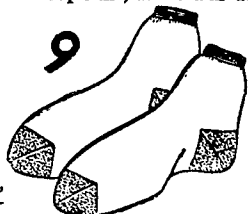
99

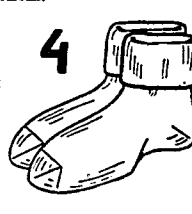
8927-44683

Elegantne cipele gospodi za proljeće i ljeto. Od sivog ili drap semiša ili od kože, ukrašene rupicama, sa kožnim donom.

9

4

JADRAN
Praktične i trajne čarape gospodi za ljeto. Ne zahtijevaju podvezice, jer na vrtu imaju upletenu gunicu, koja ih drži.

HAVAŠKA
Ženske soknice od finog »Mako« pamuka u raznim ukusnim bojama.

Bata